

Het was de brocante van Marleen en Felix Laroche. Eigenlijk meer van Marleen dan van Felix die af en toe wat hand- en spandiensten verrichtte. Overal waren spulletjes te zien: een verweerd gipsen Mariabeeld. Een brembezem. Verderop wat aardewerk en servies. Hier wat glaswerk en ik een hoek wat literatuur. Voor elk wat wils.

Ze deden het goed met hun brocante winkel. Hoewel erg verscholen wisten de klanten toch de winkel te vinden. Het grote voordeel was dat Wallonië en Frankrijk erg dichtbij waren en dat daar veel spullen werden weggehaald. Hij deed de mannelijke dingen zoals boeken, Lp's en Cd's. Zij hield zich bezig met het glas- en servieswerk. Het was geen vetpot, maar ze konden er van leven. Een geluk was dat Aubel zo dichtbij was en dat ze daar met een stand op de dinsdag en zondagsmarkt konden staan. Dat leverde niet alleen veel op, maar daardoor kregen ze wat bekendheid. Het ging hun goed in Veurs. Met een ouderwetse boerderij, waarin de langdeelschuur was ingericht met spullen. Ze waren er druk mee. Het heet Brocante le Bibelot, waarbij Bibelot stond voor snuisterij.

Verveeld liep Felix door de winkel. En ging willekeurig naar zijn favoriete boekenhoek. Hier lagen zijn pareltjes. Hier had hij verzameld en opgebouwd. Boeken in het Nederlands zoals in het Frans, want de taalgrens was dichtbij en er kwamen ook klanten uit Wallonië. De

Wallonie, zei hij dan. Ze hadden de boerderij/winkel in een erg vervallen staat gekocht. Ze hadden hem helemaal moeten opknappen. Met nieuwe vakvullingen en oorspronkelijk houtwerk. Het was een hels karwei geweest, maar ze hadden het ervoor over. Felix trok zich terug in de boekenhoek. Daar had hij boeken over de Voerstreek, het aangrenzende land van Herve en Limburgensia. Hij had zelf ook veel geschreven. Deze boeken werden hier verkocht, met als topstuk de Monografie van Aubel. Ze waren beiden heel gehecht en verknocht aan Aubel dat aan de andere kant van de waterscheiding lag, met Hagelstein er tussenin.

Het dorp Aubel ligt ingeklemd tussen de vallei van de Bel in het noorden, en die van de Berwijn in het zuiden. Bij Godsdal komen deze riviertjes bij elkaar. De bron van de Bel ligt iets ten noorden van de kom van Aubel, die op een hoogte van ongeveer 200 meter is gelegen. Deze gemeente Aubel maakt deel uit van een bekken van de Berwijn als waterscheiding, met een oppervlakte van 116 vierkante kilometer. Over het geheel genomen is het ontstaan ervan gemakkelijk te verklaren door de werking van de

wateren van dit bekken, evenals door de aard en samenstelling van de ondergrond.

Het uitzicht was adembenemend:

‘Overal kleine bosschages, graften en lintbeplantingen van bomen. Met daartussen gras en nog eens gras, met hoogstamboomgaarden. Uitgestrooid leken de boerderijen. Je kon helemaal naar Henri-Chapelle kijken. En overal waren er hellingen en hoogteverschillen. In de diepte voor hem lag in de verte een kerktoren.’

‘Ik denk dat ik daar moet zijn.’

Dit was het land van Aubel. Een uniek stukje bewaard gebleven landschap dat nog de sfeer van vroeger ademt. Waar dingen nog zijn zoals ze altijd waren geweest.

Onderdeel van het land van Herve samen met Herve, Thimister Clermont, Welkenraedt en Plombières. Overal appelbomen, waardoor Aubel bekend is van appels. Ze maken hier allerlei producten van appels, zoals appelstroop, appelcider en appelwijn. ‘Misschien ook wel appelsap en appelmoes, maar dat leek hem niet waarschijnlijk.’

Het zogenaamde bekken van Aubel, gevormd door twee kleine riviertjes de Berwijn en de Bel er omheen waren alleen hoge waterscheidingen van Hagelstein en Henri Chapelle.

'Het Dispuut':

Landerig maakte hij zich los van het erkerraam van de villa Lievendaal. De enige villa binnen de singel van het centrum van Utrecht. Hij had gekeken naar de lichtjes aan de overkant van de stadsbuitengracht. Weerspiegeld in het water. Hij had diep nagedacht. Waar zou hij toch kunnen zijn? Het dispuut Panta Rhei (alles stroomt) van Unitas aan het Lucasbolwerk was bijeengekomen oftewel de stadsadel. Iedereen was er. Ysbrand Sutorius, Constantijn van Asch van Wijk, Merel Bosch van Drakenstein en Froukje Walraven de Beaufort. Allemaal jonkers en freules met hun titel. Maar geen Reinoud van Valkenberg Henegouwen. Het was hun jaarlijkse reünie. Om nog van alles door te praten. We moeten de politie bellen, zei Constantijn, tegen Ysbrand die zich ondertussen een glas wijn had ingeschonken. Dat is toch niet normaal, opperde Merel. Iedereen weet toch dat we vandaag reünie hebben in huize Lievendaal. Deze villa werd in 1862 in opdracht van G. Reede gebouwd in eclectische stijl op een heuvel langs het Zoicherpark dat werd aangelegd toen hier de stadsmuren en het bolwerk Lepelenburg werden verwijderd. Jan David Zoicher, ontwerper van het park, had ook een aandeel in het ontwerp van Lievendaal. De villa wordt door middel van een tuin en een hekwerk van het park afgescheiden maar het geheel vormt toch een integraal onderdeel van het ontwerp van het plantsoen. De villa werd met opzet

op een heuvel gebouwd om het zicht op de armoede van de Bruntskameren (huizen bestaande uit één kamer) te ontnemen. Een deel van de oude stadsmuur zou in de heuvel zijn blijven staan.

Hij verpest de hele sfeer, sprak Ysbrand chagrijnig. Misschien heeft hij wel een geldige reden om niet te komen, zei Froukje. Goed dan, concludeerde Ysbrand. Dan ga ik de politie bellen en hij liep naar de telefoon. Koos het nummer en luisterde aandachtig wat de stem aan de andere kant zei. Nadat hij dit vernomen had legde hij de hoorn op de haak. Er is een dode gevonden, mompelde hij. Het signalement komt overeen met dat van Reinoud. Ik zal er naartoe moeten. Blijven jullie maar hier. Hij trok zijn jas aan en stapte in de motregen die het land al een week teisterde. Hij liep naar de van Liefland-flat.

Wat we nodig hebben is een flinke vakantie, begon Ysbrand. Ergens in het zuiden van het land. Constantijn regel dit even, sprak hij. Constantijn nam zijn iPad en zocht een aardige vakantiebestemming. Hij kwam uit bij een alleraardigst vakwerkhuisje in Veurs, ergens in de Voerstreek: 'De Voerstreek is door de natuur voorbestemd om eens een oase van rust te worden. Met zijn reliëf, dat golft van 70 tot 300 meter boven de zeespiegel en zijn dromerige dalen van Berwijn, Voer en Gulp, ligt de Voerstreek in het midden van de driehoek

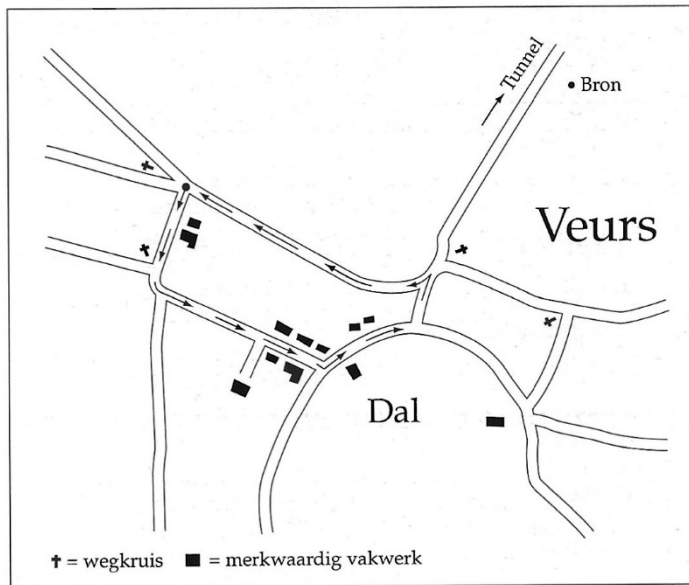
gevormd door de steden Aken, Maastricht en Luik, in het gebied dat 'land zonder grenzen' genoemd wordt. Het is de streek van een natuurlijke kalmte, een paradijs voor de jager en de visser, de schilder en de dichter, of de moderne mens die tijdens een korte vakantie het zenuwslopend lawaai en het jachtig leven van een lang jaar wil vergeten. De stille groene valleien, de bloeiende boomgaarden en de eeuwenoude donkergroene bossen op de heuvels dwingen hier de mensen tot wandelen.' Veurs (lokale benaming: Veuësj) is een gehucht in Sint-Martens-Voeren, een deelgemeente van de gemeente Voeren in de Belgische provincie Limburg. Het gehucht is genoemd naar de gelijknamige beek dat gelegen is in het Voerdal. Veurs noemt zichzelf soms 'dorp', hoewel het geen kerk heeft en er daar ook geen oud spoor van is. Het dorpje valt op door zijn vele gebouwen in silex en/of vakwerk.

Ten noordoosten van Veurs gaat de spoortunnel van Veurs onder het Veursbos op daar gelegen heuvelrug door. Verder ligt er het Broekbos op een helling ten noorden van het gehucht en het Vrouwenbos ten zuiden van het gehucht op een helling.

Gezien Veurs langs drie kanten door bos omringd was (en nog steeds is) lagen de akkers en weiden van het

gehucht voor het merendeel aan westelijke zijde, het Veurserveld.

Ziet er goed uit, zei Froukje. Laten we dat maar doen, besloot Merel. Ze gingen op weg. Op weg naar Veurs.

Bij de kruising met het typische dorpswinkeltje, de kruidenierswinkel van Jetteke, waar je een Voerdrupke (vlierbessenjenever) kunt drinken, wandel je rechtdoor tot aan het T-kruispunt waar

je rechtsaf slaat. Achter de winkel van Jetteke vindt je de Veursbron. Je bent nu op één van de meest schilderachtige en authentieke plekjes van de Voerstreek. Een openluchtmuseum met uitsluitend huizen in stijl- en regelwerk: de voorbije jaren werden deze vakwerkhuisen één na één gerestaureerd door ingeweken Nederlanders. Veurs werd als nederzetting voor het eerst vermeld als 'Voersche' in de 15e eeuw er waren toen zo'n 22 huizen. Het is sedertdien een van de grootste gehuchten van de Voerstreek gebleven.

Bie Jetteke

Bie Jetteke is een klein winkeltje.

Tot haar overlijden in 2020 had Jetteke dit supermarktje. Het was officieel het kleinste supermarktje van Vlaanderen!

In 1925 startten de ouders van Jetteke een klein winkeltje met levensmiddelen in een klein kamertje van hun woning. Het winkeltje, het kleinste van Vlaanderen, was bedoeld om de inwoners van Veurs te bevoorraden. Al snel werd het winkeltje omgedoopt tot 'Jetteke'.

'Jetteke' werd een begrip bij de inwoners van de streek, maar ook bij de toeristen die de rustige Voerstreek kwamen bezoeken. Jetteke werd een ideale tussenstop voor wandelaars en fietsers, een moment van rust, stillen van de honger en laven van de dorst.

Jammer genoeg is Jetteke zelf niet meer in de winkel te vinden. Ze overleed in september 2020 op 86 jarige leeftijd. Buurtbewoners hebben sinds februari 2022 de traditie verder samengezet met de zoon van Jetteke, Francis.

In het voorjaar van 2023 heeft Sandra (alias Caterwoman en tevens buurtbewoonster) samen met echtgenoot Erik het roer overgenomen. Het is hier nog zoals bij ons 40 jaar geleden, zei Constantijn. De anderen waren het hiermee eens.

Mestvaalt bie Jetteke.

Vooraanzicht van de winkel van het huis van Jetteke.

Zijaanzicht van het huis van Jetteke.

Alhoewel de vakwerkbouw geen exclusiviteit voor de Voerstreek is, vormen het golvende landschap en de charmante kleinschaligheid wel een uniek kader waarin het vakwerk, ook stijl- en regelwerk genoemd, optimaal tot zijn recht komt. Met vakwerkbouw bedoelt men de landelijke bouwstijl waarbij een houten gebinte aanvankelijk met lemen en later met bakstenen wanden opgevuld werden. Vakwerk vind je vooral in Veurs, Eind en Dal.

Als dr. Jozef Weyns, eerste conservator van het openluchtmuseum in Bokrijk, naar Voeren afzakt, zei hij dat 'hij er kwam wandelen in levend Bokrijk.' Daarmee

is heel veel gezegd. In Veurs lijkt de tijd inderdaad te hebben stilgestaan. Het is echt een plek om de auto langs de kant te zetten, even rond te slenteren, te genieten van een brokje ongerept natuurlijk kader en te mijmeren over waarmee en waarom wij door de 21^e eeuw razen.

Levend Bokrijk.

Wat Veurs zo typisch maakt, is dat je er een opvallend dichte concentratie van vakwerkbouw aantreft en dat nergens in de Voerstreek of daarbuiten de silex- of vuursteen, in combinatie met vakwerk, zo intensief werd gebruikt in de woningbouw. Dat precies hier zoveel en zo'n rijk vakwerk aangetroffen wordt, hoeft niet te

verwonderen: de ondergrond zit vol silexstenen. Op de dalhellingen groeien rijke loofbossen met eik en es, en op het hoogland of plateau was er een overvloed aan leem. De nodige bouwmaterialen lagen dus letterlijk voor het oprapen.

Een groot aantal woningen en hoeven in de Voerstreek dateren van vóór de Eerste Wereldoorlog. Een gedeelte daarvan is gebouwd in de 'ruwe stijl' van de Voerense hoeve. Deze landelijke bouwstijl kenmerkt zich door een afwisseling van enerzijds silex en anderzijds kalksteen en/of baksteen. Silex is een typische streekeigen gesteente. In de krijtlagen van het Maastrichtiën komen immers diverse silexbanken voor. Voor het bouwen van gevels gebruikte men vooral de silexknollen die na verwerking en erosie van de bovenliggende krijtlagen in de oppervlakkige bodemlaag achtergebleven waren. Het zogenaamde vuursteeneluvium. De Centrale Voerstreek is de enige streek in Vlaanderen waar silex of vuursteen op grote schaal als bouw materiaal voor woonhuizen werd gebruikt. De voormalige gemeenten Sint-Pieters-Voeren en Sint-Martens-Voeren vormen de kern van het zogenaamde 'silexgebied'. Ook in Schoppem, een buurtschap van 's Gravenvoeren, en in de Nederlandse dorpen Slenaken, Mheer en Noorbeek vind je gevels in silex. Silex is uitermate hard en heeft een grote esistentie

tegen erosie en verwerking. Silex werd dan ook vooral gebruikt tegen de regenslag.

De onregelmatige vorm van de silexknollen ondermijnt echter de stabiliteit van de constructie. Daarom werd silex nagenoeg uitsluitend verwerkt in grote gevelvlakken, meestal zij- en achtergevels. Voor de afwerking aan de hoeken en rondom de ramen gebruikte men aanvankelijk kalksteen, later, vanaf de tweede helft van de 19^e eeuw, schakelde men hiervoor over op baksteen. De meer geometrische vorm van deze materialen maakte een betere stapeling mogelijk, zodat de constructie aan stevigheid won. Het is frappant dat het gebruik van mergelsteen of krijt in de burgerlijke architectuur van de Voerstreek niet voorkomt.

Vakwerkhuis met een moderne regenslag.

Het vakwerk in Veurs is nog helemaal op de oorspronkelijke manier gerestaureerd. Dus met wilgentenen, leem, stro, paardenhaar en paardenurine. Het is niet geschilderd zodat de balken donkerbruin zijn en de vakken okergeel. Het pand stamt uit 1714, met aan één zijde een aanzienlijke dakoverstek. Het genoemde pand bestond uit recent vakwerk in zwart/wit, met wanden van het vakwerk gedicht met vlechtwerk, dat vervolgens werd dichtgezet met stroleem. Deze stroleem bestond uit een mengsel van 80% stro en maar 20% leem. De rest van de substantie bestond uit een bijmenging van kalk. Alles aangemaakt met water en een scheut gier. De kalk had een functie als bindmiddel, met als bijkomende eigenschap dat het de geur van de gebruikte urine enigszins neutraliseerde. Het water dient eenvoudig om de stroleem voldoende verwerkbaar te maken. De paardenurine tenslotte, toegepast in kleine hoeveelheden, bevatte ureum, dat niet alleen de droging van de leem enigszins vertraagde, maar samen met het water zorgt voor een vettig huidje. Dat huidje was vrij waterbestendig, wat inhoudt dat het als een goed aangebrachte vulling lange tijd zonder extra bescherming standhield.